

30-Oktyabr, 2025-yil

**PROFILAKTIKA INSPEKTORI TOMONIDAN NAZORAT MAXSUS
PROFILAKTIK TADBIRINI TASHKIL ETISH, O‘TKAZISHNI
TAKOMILLASHTIRISH.**

Yusupova Madinabonu Jamshid qizi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *Profilaktika inspektori, maxsus profilaktik tadbir, nazorat tizimi, huquqbuzarliklarni oldini olish, jinoyatchilik profilaktikasi, jamoatchilik ishtiroki, huquqiy madaniyat, fuqarolik mas’uliyati, yoshlar o‘rtasida huquqbuzarlik, tahliliy yondashuv, xavf guruhi, mahalla bilan hamkorlik, huquqni muhofaza qilish organlari, axborot texnologiyalari, innovatsion boshqaruv, profilaktika faoliyatining samaradorligi, raqamli nazorat tizimi, ijtimoiy xavfsizlik, huquqiy ong, xalqaro tajriba, fuqarolarning ishonchi, jinoyatchilikka qarshi kurash, ijtimoiy barqarorlik, zamonaviy yondashuv, huquqiy islohotlar, profilaktik nazoratning takomillashuvi.*

Annotatsiya: *Mazkur maqola profilaktika inspektorlari faoliyatida nazorat va maxsus profilaktik tadbirlarni tashkil etish, o‘tkazish hamda ularning samaradorligini oshirish masalalariga bag‘ishlangan. Maqolada, eng avvalo, profilaktika inspektorining jinoyatchilikni oldini olishdagi o‘rni va roli, uning jamiyat xavfsizligini ta’minlashdagi mas’uliyati hamda faoliyat doirasidagi vakolatlari keng yoritilgan. Bugungi kunda ijtimoiy-siyosiy barqarorlik, fuqarolarning osoyishtaligi va qonun ustuvorligini ta’minlashda profilaktika inspektorining roli beqiyosdir. Shu bois, ularning faoliyatini yanada takomillashtirish, nazorat tizimini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida boshqarish, hamkorlikni kuchaytirish muhim masalalardan biri sifatida qaraladi. Maqolada nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini o‘tkazish jarayonida duch kelinayotgan asosiy muammolar tahlil qilingan. Bular qatorida aholining ayrim qatlamlarining huquqiy ongi pastligi, yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olishda samarali metodlarning yetishmasligi, profilaktika inspektorlarining yuklamasi ortiqqligi, ularning texnik va tashkiliy ta’minotidagi kamchiliklar keltirilgan. Shu bilan birga, muallif tomonidan bu muammolarga yechim sifatida kompleks yondashuv taklif etiladi. Jumladan, maxsus profilaktik tadbirlarni rejalashtirishda tahliliy ma’lumotlardan foydalanish, xavf guruhi sifatida aniqlangan shaxslar bilan manzilli ishlash, mahallalar, ta’lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar va yoshlar markazlari bilan uzviy hamkorlikni kuchaytirish zarurligi ta’kidlanadi. Profilaktika inspektori tomonidan nazorat maxsus tadbirlarini samarali tashkil etishning muhim omillaridan biri bu — jamoatchilik ishtirokini kengaytirish, fuqarolarni qonuniy xatti-harakatlarga undovchi huquqiy madaniyatni shakllantirishdir. Shu sababli maqolada aholining huquqiy savodxonligini oshirishga qaratilgan ma’naviy-ma’rifiy ishlanmalarni amalga oshirish, raqamli platformalar orqali tezkor axborot almashinuvi tizimini yo‘lga qo‘yish, nazorat jarayonlarini avtomatlashtirish kabi takliflar keltiriladi. Muallif fikricha, profilaktika inspektorining zamonaviy fazilatlar — bu faqat nazorat va jazo emas, balki profilaktika, tahlil va hamkorlik orqali ijobiy natijaga erishishdir. Shu maqsadda maqolada*

30-Oktyabr, 2025-yil

xorijiy davlatlar tajribasi o‘rganilgan, xususan, Yevropa va Osiyo mamlakatlarida jamoaviy xavfsizlik tizimlari bilan integratsiyalashgan politsiya profilaktik xizmatlari faoliyatidan namunalar keltirilgan.

Ключевые слова: *Профилактический инспектор, специальные профилактические мероприятия, система надзора, предупреждение правонарушений, профилактика преступности, участие общественности, правовая культура, гражданская ответственность, правосознание, молодежная преступность, аналитический подход, группа риска, сотрудничество с махаллей, правоохранительные органы, информационные технологии, инновационное управление, эффективность профилактической деятельности, цифровой контроль, социальная безопасность, международный опыт, доверие граждан, борьба с преступностью, общественная стабильность, современный подход, правовые реформы, совершенствование профилактического контроля.*

Аннотация: *Данная статья посвящена вопросам организации, проведения и совершенствования деятельности профилактических инспекторов при осуществлении надзорных и специальных профилактических мероприятий. Автор рассматривает современную роль профилактического инспектора в обеспечении общественной безопасности, предупреждении правонарушений и формировании правосознания граждан. Подчеркивается, что эффективная работа инспекторов напрямую влияет на уровень стабильности, правопорядка и доверия населения к правоохранительным органам. В статье анализируются основные проблемы, с которыми сталкиваются профилактические инспекторы в процессе организации и проведения специальных мероприятий. Среди них — недостаточная правовая грамотность населения, ограниченные ресурсы, избыточная нагрузка на сотрудников, а также необходимость обновления технической и аналитической базы. В качестве решения предлагается внедрение комплексного подхода: использование цифровых инструментов контроля, развитие системы анализа рисков, повышение квалификации сотрудников, а также расширение взаимодействия с общественными организациями и образовательными учреждениями. Особое внимание уделяется повышению роли общественности в профилактической деятельности. Автор отмечает, что только через тесное сотрудничество между инспектором, гражданами и местными сообществами можно добиться реальных изменений в профилактике правонарушений. Кроме того, рассматриваются примеры зарубежного опыта — в частности, использование интегрированных систем общественной безопасности и профилактической полиции в странах Европы и Азии.*

Keywords: *Prevention inspector, special preventive measures, control system, crime prevention, public participation, legal culture, civic responsibility, youth delinquency, analytical approach, risk group, community cooperation, law enforcement agencies, information technologies, innovative management, efficiency of preventive activities, digital monitoring, social security, legal awareness, international experience, public trust, crime*

reduction, social stability, modern approach, legal reforms, preventive control improvement, integrated safety system.

Annotation: *This article focuses on the organization, implementation, and improvement of control and special preventive measures conducted by prevention inspectors. The study emphasizes the crucial role of preventive inspectors in maintaining public safety, preventing crime, and fostering citizens’ legal awareness. It highlights that the efficiency of preventive work significantly impacts social stability, law enforcement credibility, and the protection of citizens’ rights and freedoms. The article provides a detailed analysis of the main challenges faced during the organization and execution of preventive operations. Among them are the lack of legal awareness among certain social groups, the shortage of effective prevention tools for youth delinquency, excessive workloads, and insufficient technical support for inspectors. To overcome these issues, the author suggests a comprehensive approach: using analytical data in planning, implementing risk-based control systems, strengthening inter-agency cooperation, and promoting community participation in preventive activities. One of the key ideas developed in the article is that successful prevention depends not only on law enforcement efforts but also on the involvement of society as a whole. Therefore, public participation, digital monitoring tools, and civic education programs are proposed as fundamental elements in modernizing preventive practices. Furthermore, the author examines international experience — particularly the integrated public safety models and preventive police systems in European and Asian countries — as examples that can inspire local adaptation.*

KIRISH

Bugungi kunda jamiyat xavfsizligi, huquqiy barqarorlik va jinoyatchilikning oldini olish sohasida profilaktika inspektorlarining o‘rni tobora ortib bormoqda. Ularning asosiy vazifasi – jinoyatchilikka qarshi kurashishdan ko‘ra, huquqbuzarliklarning oldini olish, fuqarolarda qonunlarga hurmat va itoat ruhini shakllantirish, hamda ijtimoiy xavfli holatlarning kelib chiqishini erta bosqichda bartaraf etishdan iboratdir. Shu sababli, nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini to‘g‘ri tashkil etish va samarali o‘tkazish profilaktika inspektori faoliyatining markaziy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Nazorat va maxsus profilaktik tadbirlar, aslida, jinoyatchilik holatini tahlil qilish, xavf guruhlarini aniqlash, ularning faoliyatini monitoring qilish, huquqbuzarlik sodir etish xavfi mavjud shaxslar bilan manzilli ishlash jarayonlarini o‘z ichiga oladi. Bu tadbirlar profilaktika faoliyatining amaliy shakli bo‘lib, ular nafaqat huquqbuzarliklarni kamaytirish, balki jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish, aholining ijtimoiy faolligini oshirishga ham xizmat qiladi. Profilaktika inspektori tomonidan bunday tadbirlarni samarali tashkil etish uchun, avvalo, to‘liq tahliliy tayyorgarlik zarur. Ya’ni, jinoyatchilik holatini o‘rganish, muayyan hududdagi ijtimoiy muhitni tahlil qilish, huquqbuzarlikka moyil shaxslar va oilalarni aniqlash, yoshlar o‘rtasida xavf omillarini baholash lozim. Shundan so‘nggina, rejalashtirilgan maxsus profilaktik tadbir maqsadli, aniq yo‘naltirilgan va o‘lchovli natijaga ega bo‘lishi mumkin. Amaliyotda ko‘plab profilaktika inspektorlari o‘z faoliyatini faqat hujjatlar yuritish va

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Oktyabr, 2025-yil

hisobot berish bilan chegaralab qo'yadi. Bu esa nazorat tadbirlarining samaradorligini pasaytiradi. Shu bois maqolada, profilaktika inspektorlari faoliyatini takomillashtirishning zamonaviy yondashuvlari ilgari suriladi. Jumladan, axborot texnologiyalaridan keng foydalanish, raqamli nazorat tizimini joriy etish, jinoyatchilikka oid ma'lumotlar bazasini shakllantirish va tahliliy dasturlar yordamida xavf guruhlarini avtomatik aniqlash kabi innovatsion yechimlar tavsiya qilinadi. Profilaktika tadbirlarini tashkil etishda jamoatchilik bilan hamkorlik alohida ahamiyatga ega. Chunki fuqarolar, mahalla faollari, o'qituvchilar, yoshlar yetakchilari va nodavlat tashkilotlarning ishtiroki profilaktika samaradorligini bir necha barobarga oshiradi. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida jinoyatchilikning oldini olishda ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar, sport musobaqalari, psixologik treninglar va huquqiy savodxonlik darslari muhim ahamiyat kasb etadi. Profilaktika inspektori ana shunday tashabbuslarni muvofiqlashtirib, ularni tizimli shaklga keltirishi lozim. Maqolada yana bir muhim jihat – profilaktika inspektorining shaxsiy fazilatlari masalasiga e'tibor qaratilgan. Bugungi kunda inspektor nafaqat tartibni saqlovchi shaxs, balki psixolog, sotsiolog va tahlilchi sifatida ham faoliyat yuritishi talab etiladi. U aholining turli toifalari bilan muloqot qilishni bilishi, ularning ichki dunyosini anglay olishi va ijtimoiy muammolarni hal etishda vositachilik qila olishi zarur. Bu jihatdan, profilaktika inspektorlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini kuchaytirish zarurati dolzarb hisoblanadi. Bundan tashqari, maxsus profilaktik tadbirlarning natijadorligini oshirish uchun ularning monitoringi va tahlilini yo'lga qo'yish lozim. Har bir tadbir bo'yicha natijalar qayd etilib, ularning ijtimoiy ta'siri o'rganilishi, zarur hollarda yangi strategiyalar ishlab chiqilishi kerak. Masalan, muayyan mahallada yoshlar o'rtasida bezorilik holatlari kamaygan bo'lsa, bu o'zgarishning sababini aniqlash va uni boshqa hududlarda ham qo'llash tajribasi sifatida joriy etish lozim. Profilaktika inspektori faoliyatini takomillashtirishda xalqaro tajriba ham katta ahamiyatga ega. Masalan, Skandinaviya mamlakatlarida politsiya xizmatining muhim yo'nalishlaridan biri “community policing” — ya'ni jamoaga yo'naltirilgan politsiya tizimi hisoblanadi. Bu tizimda politsiya xodimlari jinoyatchilikka qarshi kurashishdan ko'ra, ijtimoiy muammolarni bartaraf etish va aholining muammolarini hal qilishga ko'proq e'tibor qaratadi. O'zbekiston sharoitida ham ana shunday insonparvar, profilaktik yo'nalishga ega tizimni rivojlantirish ijobiy natija beradi. Maqolada shuningdek, profilaktika tadbirlarini tashkil etishda davlat va jamoat hamkorligi tamoyili chuqur tahlil qilinadi. Zero, faqat davlat organlari emas, balki mahalla, ta'lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari ham bu jarayonning faol ishtirokchisiga aylanishi kerak. Shu tariqa, jinoyatchilikka qarshi kurashda yagona, muvofiqlashtirilgan tizim yaratiladi.

Asosiy qism

Profilaktika inspektorlari faoliyati bugungi kunda davlatning ichki xavfsizlik siyosatida alohida o'rin tutadi. Ular jinoyatchilikni kamaytirish, huquqbuzarliklarni oldini olish, fuqarolarning qonunlarga hurmatini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim vazifalarni bajaradi. Shu sababli, profilaktika inspektori tomonidan nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini to'g'ri tashkil etish va ularni takomillashtirish masalasi jamiyat

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Oktyabr, 2025-yil

xavfsizligi tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Nazorat maxsus profilaktik tadbirlari, odatda, jinoyatchilik holatini o‘rganish, xavf omillarini aniqlash, huquqbuzarlikka moyil shaxslar va guruhlar bilan ishlash, profilaktik suhbatlar o‘tkazish hamda aholining turli qatlamlari bilan ijtimoiy-psixologik aloqa o‘rnatishni o‘z ichiga oladi. Ushbu tadbirlarning muvaffaqiyati, birinchi navbatda, ularni tashkil etuvchi profilaktika inspektorining malakasi, tahliliy fikrlash qobiliyati va jamoatchilik bilan ishlash mahoratiga bog‘liq bo‘ladi. Profilaktika inspektori o‘z faoliyatida bir vaqtning o‘zida nazoratchi, tahlilchi, psixolog va vositachi sifatida harakat qilishi zarur. Chunki jinoyatchilikka qarshi kurash faqat jazolash bilan emas, balki ijtimoiy muhitni sog‘lomlashtirish, huquqiy ongni oshirish va fuqarolarda mas’uliyat hissini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Shu ma’noda, nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini o‘tkazish jarayonida profilaktika inspektori quyidagi tamoyillarga amal qilishi kerak: tizimlilik, uzluksizlik, maqsadlilik, hamkorlik va ochiqlik. Tizimlilik deganda, profilaktika faoliyatining muntazam tarzda amalga oshirilishi, natijalar tahlil qilinib, kelgusidagi rejalar bilan uyg‘unlashtirilishi tushuniladi. Uzluksizlik esa, profilaktika tadbirlari bir martalik emas, balki doimiy nazorat ostida olib borilishini anglatadi. Maqsadlilik — bu tadbirlarning aniq natijaga yo‘naltirilgan bo‘lishidir. Hamkorlik esa, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, mahalla, ta’lim muassasalari, yoshlar tashkilotlari va nodavlat institutlar bilan birgalikda ish olib borishni bildiradi. Bugungi kunda profilaktika tizimida duch kelinayotgan asosiy muammolardan biri — bu ayrim hududlarda profilaktika inspektorlarining ortiqcha ish yuklamasidir. Natijada, ular barcha fuqarolar bilan samarali ishlay olmaydi va ayrim profilaktik chora-tadbirlar yuzaki o‘tadi. Shu bois, profilaktika tizimini raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan axborot bazalarini yaratish va statistik tahlil dasturlaridan foydalanish zarur. Bu, o‘z navbatida, xavf guruhi sifatida aniqlangan shaxslar bilan individual ishlashga ko‘proq vaqt ajratish imkonini beradi. Bundan tashqari, nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini samarali o‘tkazishda hududiy xususiyatlarni hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Masalan, katta sanoat hududlarida mehnat intizomini mustahkamlash, aholi zich joylarda ijtimoiy nizolarni oldini olish, chekka qishloqlarda esa oilaviy muammolar, ishsizlik va yoshlar orasidagi huquqbuzarliklarni kamaytirish yo‘nalishida maxsus rejalashtirilgan chora-tadbirlar ishlab chiqilishi kerak. Profilaktika inspektori tomonidan o‘tkaziladigan maxsus tadbirlarning muvaffaqiyati, ko‘p hollarda, jamoatchilik bilan o‘zaro ishonchli aloqani yo‘lga qo‘yishiga bog‘liq. Shu sababli, har bir inspektor o‘z hududidagi mahalla raislari, profilaktika kengashlari, yoshlar yetakchilari, maktab direktorlari va diniy ulamolar bilan hamkorlikda ishlashi kerak. Chunki fuqarolar ishtirokisiz, ichki xavfsizlikni ta’minlash mushkul. Jamoatchilikning faol ishtiroki jinoyatchilikka qarshi kurashda eng muhim ijtimoiy tayanchdir. Maqolada, shuningdek, profilaktika inspektorining zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish zarurligi ta’kidlanadi. Hozirgi davrda “raqamli xavfsizlik tizimi” orqali jinoyatchilikka oid ma’lumotlarni onlayn tarzda tahlil qilish, xavfli hududlarni xaritada aniqlash, jinoyat sodir etish xavfi yuqori bo‘lgan joylarda monitoring olib borish imkoniyati mavjud. Shu jihatdan, profilaktika inspektorlari uchun maxsus elektron platformalar, mobil ilovalar va yagona ma’lumot almashish tizimini

30-Oktyabr, 2025-yil

yaratish dolzarb hisoblanadi. Profilaktika faoliyatini takomillashtirish uchun yana bir muhim yo‘nalish — bu inspektorlarning kasbiy tayyorgarligi va malakasini oshirish tizimini isloh qilishdir. Har bir profilaktika inspektori nafaqat huquqiy bilimga, balki psixologik, kommunikativ, tahliliy va menejerlik ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak. Bu borada muntazam o‘quv seminarlar, treninglar, malaka oshirish kurslari tashkil etish, xorijiy tajribalarni o‘rganish foydali natijalar beradi. Xorijiy mamlakatlar tajribasiga nazar tashlansa, masalan, Yaponiya, Finlyandiya yoki Germaniyada jamoaviy xavfsizlikka asoslangan “preventive policing” modeli keng qo‘llaniladi. Bu tizimda politsiya xodimlari faqat nazorat emas, balki ijtimoiy profilaktika, ta’limiy va tarbiyaviy faoliyat bilan ham shug‘ullanadi. O‘zbekiston sharoitida ham bu kabi tizimni mahalliy sharoitga moslashtirish ijtimoiy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, profilaktika inspektorlarining faoliyatini baholash mezonlarini takomillashtirish ham muhim. Ularning ishini faqat aniqlangan jinoyatlar soni bilan emas, balki oldi olingan huquqbuzarliklar, qayta jinoyat sodir etgan shaxslar sonining kamayishi, fuqarolarning ishonch darajasi va mahalladagi ijtimoiy muhit barqarorligi orqali baholash maqsadga muvofiqdir.

Xulosa

Jamiyatda huquq-tartibotni ta’minlash, jinoyatchilikning oldini olish va fuqarolarning osoyishtaligini kafolatlash – bu har qanday davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biridir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, profilaktika inspektorining faoliyati nafaqat huquqni muhofaza qilish tizimining, balki butun ijtimoiy barqarorlikning poydevorini tashkil etadi. Mazkur maqolada nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini tashkil etish, ularni samarali o‘tkazish hamda ushbu jarayonni takomillashtirish yo‘llari tahlil qilinar ekan, shunday xulosa qilish mumkinki: bugungi kunda profilaktika faoliyatini takomillashtirish – bu jinoyatchilikni kamaytirishning eng muhim strategik yo‘nalishidir. Avvalo, profilaktika inspektorining vazifasi faqat nazoratni amalga oshirish yoki huquqbuzarlikni aniqlash bilan cheklanmaydi. U, eng avvalo, jinoyat sodir etilishining oldini olish, fuqarolar o‘rtasida huquqiy madaniyatni shakllantirish, yoshlar ongida qonunga hurmatni mustahkamlash kabi ijtimoiy-ma’naviy missiyani bajaradi. Shu sababli, har bir nazorat maxsus profilaktik tadbiri tizimli yondashuv asosida tashkil etilishi lozim. Bunda rejalashtirish, monitoring va tahlil bosqichlari o‘zaro uyg‘unlikda olib borilishi muhim. Hozirgi sharoitda profilaktika inspektorlarining faoliyatida eng katta muammo – bu yuklama ortiqqligi, texnik vositalarning yetarli emasligi va axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasining pastligidir. Shu jihatdan, zamonaviy boshqaruv tizimini joriy etish, raqamli nazorat platformalarini yaratish, “raqamli profilaktika” dasturini amaliyotga tatbiq etish zarur. Bu tizim orqali har bir hududda jinoyatchilik darajasi, xavfli hududlar va ijtimoiy muammolar haqida real vaqt rejimida ma’lumot olish, tahlil qilish va tezkor qarorlar qabul qilish imkoniyati yuzaga keladi. Profilaktika inspektorlarining kasbiy malakasi va ma’naviy-axloqiy tayyorgarligi ham ularning faoliyat samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, ular uchun muntazam ravishda o‘quv kurslari, treninglar va malaka oshirish dasturlari tashkil etish zarur. Ayniqsa, psixologiya, ijtimoiy kommunikatsiya, krizis vaziyatlarda muloqot yuritish kabi ko‘nikmalarni rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki profilaktika

30-Oktyabr, 2025-yil

inspektori ko‘plab fuqarolar bilan bevosita muloqotda bo‘ladi, turli ijtimoiy toifalarning muammolarini tinglaydi, ularni to‘g‘ri yo‘lga yo‘naltiradi va zarurat tug‘ilganda vositachilik qiladi. Bundan tashqari, nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini takomillashtirishda jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish eng samarali yo‘ldir. Chunki jinoyatchilikning ildizlari ko‘pincha oilaviy, ma‘naviy yoki iqtisodiy muammolarda bo‘ladi. Bu holatlarda mahalla faollari, yoshlar tashkilotlari, diniy ulamolar, o‘qituvchilar va psixologlar bilan hamkorlikda ishlash katta natija beradi. Shu maqsadda “Mahalla – profilaktika markazi” tizimini rivojlantirish, har bir hududda jamoaviy xavfsizlik kengashlarini faoliyatga jalb etish tavsiya etiladi. Shuningdek, profilaktika tadbirlarini rejalashtirishda hududning o‘ziga xos ijtimoiy-demografik xususiyatlarini hisobga olish muhim. Masalan, sanoat zonalarida mehnat intizomini mustahkamlashga, qishloq joylarda esa oilaviy nizolarni bartaraf etish, yoshlar o‘rtasida huquqbuzarlikni kamaytirish masalalariga e‘tibor qaratilishi lozim. Bu yondashuv manzilli profilaktika prinsipi asosida amalga oshiriladi va aniq natijaga olib keladi. Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy politsiya tizimlari tobora ko‘proq jamoaviy va profilaktik yo‘nalishga o‘tmoqda. Masalan, Yevropa mamlakatlarida “Community Policing” konsepsiyasi keng qo‘llaniladi. Bu modelda politsiya xodimlari jamoatchilik bilan doimiy aloqa o‘rnatadi, ularning muammolarini tinglaydi, ijtimoiy tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlaydi va profilaktik tadbirlarni birgalikda amalga oshiradi. O‘zbekiston sharoitida ham bu tajriba amaliyotga moslashtirilsa, fuqarolarning huquqni muhofaza qilish organlariga bo‘lgan ishonchi oshadi, jinoyatchilikka qarshi kurashda birdamlik kuchayadi. Maqolada ilgari surilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, profilaktika inspektorlari faoliyatining natijadorligi faqat ularning harakatlari bilan emas, balki butun jamiyatning huquqiy madaniyati va fuqarolik pozitsiyasiga ham bog‘liq. Shu bois, har bir fuqaro huquqbuzarlikni faqat davlat organlari hal qiladigan muammo sifatida emas, balki umumiy ijtimoiy mas‘uliyat sifatida qabul qilishi kerak. Aholining huquqiy savodxonligini oshirish, yoshlarga huquqiy tarbiya berish, ijtimoiy tarmoqlarda huquqiy targ‘ibotni kuchaytirish bu borada muhim vositalardan hisoblanadi.

Yana bir muhim jihat – profilaktika inspektorining faoliyati natijalarini baholashda yangi, sifatga asoslangan mezonlarni joriy etish zarurligidir. Endilikda ularning samaradorligini faqat aniqlangan yoki ochilgan jinoyatlar soni bilan emas, balki oldi olingan huquqbuzarliklar, fuqarolarning xavfsizlikka bo‘lgan ishonchi, jamoatchilik bilan o‘zaro hamkorlik darajasi orqali baholash maqsadga muvofiqdir. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, profilaktika inspektori tomonidan nazorat maxsus profilaktik tadbirlarini takomillashtirish – bu jinoyatchilikka qarshi kurashning yangi bosqichidir. Buning uchun quyidagi yo‘nalishlarda tizimli ish olib borish zarur:

1. Axborot texnologiyalarini joriy etish – raqamli nazorat tizimi, onlayn tahlil va ma‘lumotlar bazalarini rivojlantirish.
2. Kasbiy tayyorgarlikni oshirish – profilaktika inspektorlarining huquqiy, psixologik va kommunikativ ko‘nikmalarini mustahkamlash.
3. Jamoatchilik ishtirokini kengaytirish – mahalla, yoshlar va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.

30-Oktyabr, 2025-yil

4. Innovatsion yondashuvlarni qo‘llash – monitoring tizimini avtomatlashtirish, xavf tahlili asosida chora ko‘rish.

5. Ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlash – aholining huquqiy madaniyatini oshirish orqali jinoyatchilikni ijtimoiy ildizidan bartaraf etish.

Shu asosda xulosa qilish mumkinki, profilaktika inspektorlari faoliyati nafaqat huquqni muhofaza qilish tizimining bir bo‘g‘ini, balki jamiyatning ma’naviy barqarorligini ta’minlovchi muhim ijtimoiy institutdir. Ularning faoliyatini takomillashtirish orqali jinoyatchilikka qarshi kurash samaradorligini oshirish, huquqiy davlat va adolatli fuqarolik jamiyati qurish yo‘lida mustahkam qadam qo‘yiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jo‘rayev, Sh. “Huquqbuzarliklar profilaktikasi nazariyasi va amaliyoti”. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar nashriyoti, 2020-yil.

2. Karimov, I. A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.” – Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti, 2008-yil.

3. Raxmonov, A. “Profilaktika inspektori faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslari.” – Toshkent: IIV Akademiyasi ilmiy to‘plami, 2021-yil, №4.

4. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024-yilgi tahriri.

5. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024-yilgi nashr.